

وَإِذ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
 إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ
 أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يُقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ
 الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا
 خُسْرِينَ ﴿٢١﴾ قَالُوا يَمُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا
 لَنَنْدَخُلُهَا حَتَّىٰ يُخْرِجُوا مِنْهَا أَوْ يُخْرِجُوا مِنْهَا فَإِنَّا
 دُخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَانْكُم
 غُلِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾
 قَالُوا يَمُوسَى إِنَّا لَنَنْدَخُلُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
 أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي
 لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
 الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
 يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

۱. پس از رحلت رسول خدا (ص) رهبری امت اسلامی از مسیری که خدا و پیامبر مشخص کرده بود

خارج شد. ص غ

۲. نظام حکومت اسلامی پس از رسول خدا (ص) بر مبنای ..... طراحی شده بود. پاسخ: امامت

۳. عالی ترین نمونه ی حکومت در اسلام توسط کدام امام به وجود آمد؟ آن حکومت چه مدت طول کشید

و چه مشکلاتی داشت؟ پاسخ: توسط امام علی (ع) - ۴ سال و ۹ ماه - مشکلاتی نظیر جنگ هایی با عهد شکنان و دشمنان داخلی

۴. رهبر مشرکان ..... بود او زمانی اسلام آورد که پیامبر اکرم (ص) شهر مکه را محاصره کرد و او چاره ای جز تسلیم و اطاعت نداشت. پاسخ: ابوسفیان

وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از رحلت رسول خدا ﷺ

درس هفتم

دانستیم که مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت و حکومت رسول خدا ﷺ، پس از ایشان نیز ادامه می یابد و براساس تدبیر حکیمانه خداوند، امیرالمؤمنین علیه السلام و امامان معصوم از نسل ایشان جانشینی رسول خدا ﷺ را برعهده گرفتند و از جانب خدا به ولایت و رهبری جامعه برگزیده شدند.

البته پس از رحلت رسول خدا ﷺ حوادثی پیش آمد که باعث دور افتادن مردم از رهبری و هدایت امامان معصوم علیهم السلام شد. این مسئله، شرایط و اوضاع اجتماعی خاصی را در جامعه آن روز پدید آورد.

اکنون می خواهیم اوضاع فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان پس از رسول خدا ﷺ و نحوه برخورد مسلمانان با امامان علیهم السلام را بررسی کنیم.

ص غ

پاسخ فعالیت صفحه ۹۰: پس از رحلت رسول خدا (ص)، نظام حکومت اسلامی که بر مبنای امامت طراحی شده بود

تحقق نیافت و امامان معصوم با وجود حضور در جامعه، فاقد قدرت و امکانات لازم برای اجرای همه جانبه ی مسئولیت

های خود باشند همین امر باعث شد به مرور حاکمان فاسدی همچون معاویه و یزید بر جامعه حاکم

شوند و ارزش ها و الگوهای جامعه تغییر کند و به مرور جامعه به سمت قهقرا برود زمانی که رهبری امت

به دست نا اهلی همچون یزید افتاد، نوه ی پیامبر را به شهادت رساند.

۵. پسر ابوسفیان ..... بود که جنگ ..... را علیه امام علی (ع) راه انداخت. پاسخ: معاویه - صفین

۶. معاویه در سال ..... هجری جنگی علیه امام حسن (ع) راه انداخت و خلافت را به ..... تبدیل کرد.

پاسخ: چهلم - سلطنت

تدبر در قرآن

(۱) مخاطب آیه: همه مسلمانان

(۲) همیشگی بودن هدایت به وسیله ارسال پیامبر (هدایت تشریحی)

(۳) بیانگر خطر بازگشت به ارزش های دوران جاهلیت

(۴) ضرر بازگشت به ارزش های جاهلیت برای خود انسان است نه خداوند

(۵) محفوظ بودن پاداش سپاسگزاران هدایت نزد خداوند

در آیه شریفه زیر بیندیشید و به سوالات پاسخ دهید :

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ
و محمد نیست، مگر رسولی

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
که پیش از او رسولان دیگری بودند.

أَفَأَنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ
پس اگر او بمیرد یا کشته شود،

إِنْ قَلْبُكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ
آیا شما به گذشته [و آیین پیشین خود] بازمی گردید؟

وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ
و هر کس به گذشته بازگردد،

فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا
به خدا هیچ گزند و زبانی نرساند

و سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ
و خداوند به زودی سپاسگزاران را پاداش می دهد.

۱- خداوند چه هشداری به مردم زمان پیامبر می دهد؟ خطر بازگشت به ارزش های دوران جاهلیت

۲- آیا خطر بازگشت به ارزش های دوران جاهلیت فقط اختصاص به زمان پیامبر دارد؟ خیر، پیروان پیامبران

قبل هم به آیین های گذشته خود بازگشته اند. همچنین مربوط به مسلمانان همه ی زمانهاست
۳- به نظر شما، سپاسگزاران واقعی نعمت رسالت، چه کسانی اند؟ سپاسگزاران واقعی نعمت رسالت آنان

هستند که به دوره ی جاهلیت و رفتارها و ارزش های آن زمان بازنگردند و بر اساس همان برنامه ای که پیامبر از سوی

خداوند ارائه کرده است، زندگی کنند.

خلاصه ای از رخدادهای عصر امامان

پس از رحلت رسول خدا ﷺ حوادثی رخ داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبر ﷺ برنامه ریزی کرده و بدان فرمان داده بود، خارج کرد و در نتیجه، نظام حکومت اسلامی که بر مبنای «امامت» طراحی شده بود، تحقق نیافت و امامان معصوم ﷺ با وجود حضور در جامعه، فاقد قدرت و امکانات لازم برای اجرای همه جانبه مسئولیت های خود شدند. فقط در یک دوره کوتاه چهارسال و نه ماهه، اداره حکومت به امام علی ﷺ رسید و آن حضرت، در همین دوره کوتاه و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با عهدشکنان و دشمنان داخلی داشتند، عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد.

اما طولی نکشید که حکومت به دست بنی امیه افتاد. آنان کسانی بودند که سرسختانه با پیامبر اکرم ﷺ مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که پیامبر اکرم ﷺ شهر مکه را فتح کرد و آنان راهی جز تسلیم و اطاعت نداشتند. بوسفیان که رهبری مشرکان را برعهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر ﷺ به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد. پسر او، معاویه، که جنگ صفین را علیه امیرالمؤمنین ﷺ به راه انداخت، در سال چهلم هجری با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن ﷺ، حکومت مسلمانان را به دست گرفت و خلافت رسول خدا ﷺ را به سلطنت تبدیل کرد.

معاویه، برخلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، یزید را جانشین خود قرار داد: (یزید هر کار زشت

۷. علت شکست امام حسن (ع) در جنگ با معاویه چه بود؟ پاسخ: ضعف و سستی یاران او

۸. از شروط صلح امام حسن (ع) با معاویه چه بود؟

پاسخ: عدم تعیین جانشین برای خود که به آن عمل نکرد و یزید را جانشین خود کرد.

۹. برخی از کارهایی که یزید انجام داد را بنویسید؟ ۴ مورد

۱۰. امام علی (ع) علت پیروزی و برتری شامیان را چه می دانست؟ پاسخ: فرمانبرداری آن ها از حاکمشان

۱۱. .... با تاسیس حکومت ..... خلافت رسول خدا (ص) را به سلطنت تبدیل کرد. پاسخ: معاویه - بنی امیه

و ناپسندی را انجام می داد؛ احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سُخره می گرفت، آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی، می کرد و با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آنها را کنار دست خود می نشاند. وی، نوۀ گرامی پیامبر ﷺ، امام حسین ﷺ و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند و خانواده ایشان را که از نوادگان پیامبر ﷺ بودند، به عنوان اسیر، در شهرها گرداند^۹

فیلم (۱): روزی که یزید به سوگ بوزینه اش نشست!

فعالیت کلاسی (۱)

با همفکری دوستان خود بگویید چه عواملی باعث شد که بعد از گذشت پنجاه سال از وفات پیامبر، نوۀ ایشان یعنی امام حسین ﷺ این گونه توسط امت پیامبر به شهادت برسد؟ پاسخ صفحه ی ۸۸

.....
.....

امیرالمؤمنین علی ﷺ، در سخنرانی های متعدد، بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی شان در مبارزه با حکومت بنی امیه بیم می داد^۱ و می فرمود: «سوگند به خداوندی که جانم به دست قدرت اوست، آن مردم [شامیان] بر شما پیروز خواهند شد؛ نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان می رود شتابان فرمان او را می برند و شما در حق من بی اعتنایی و کندی می کنید. این مطلب، قلب انسان را به درد می آورد که آنها در مسیر باطل خود این چنین متحدند، و شما در راه حق این گونه متفرق و پراکنده اید»^۲.

آن حضرت آینده سربچی از دستورات امام و اختلاف و تفرقه میان مسلمانان را که موجب سوار سوار شدن بنی امیه بر تخت سلطنت بود؛ می دید و آنان را از چنین روزی بیم می داد:

«به خدا سوگند، بنی امیه چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آنکه حلال شمارند ... تا آنکه در حکومتشان دو دسته بگریند: دسته ای بر دین خود که آن را از دست داده اند و دسته ای برای دنیای خود که به آن نرسیده اند»^۳.

پس از سقوط بنی امیه، حکومت به دست بنی عباس افتاد. آنان با اینکه خود را از عموزادگان پیامبر ﷺ می دانستند و به نام اهل بیت، قدرت را از بنی امیه گرفته بودند، روش سلطنتی بنی امیه را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر ﷺ از چیزی فروگذار نکردند، به گونه ای که اگر تحول معنوی و فرهنگی

۱- برخی از این سخنرانی ها در کتاب «نهج البلاغه» آمده است. از جمله در خطبه های ۹۸، ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۵۸ و ۱۶۶.
۲- نهج البلاغه، خطبه ۲۷.

۳- دن عین سخنان امیرالمؤمنین ضروری نیست).

۱۲. پس از بنی امیه حکومت به دست ..... افتاد که همان شیوه ی سلطنتی بنی امیه را ادامه دادند. بنی عباس

۱۳. چه چیزی باعث شد که با وجود ظلم و ستم بنی عباس و بنی امیه اسلام نابود نشود؟

۱۴. چالش های عصر ائمه (ع) (یا مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پس از رسول خدا (ص)) ناشی از چیست؟

۱۵. مهمترین چالش های عصر ائمه (ع) را نام ببرید؟

شکل دوم سوال: مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پس از رسول خدا (ص) را نام ببرید؟

ایجاد شده در عصر پیامبر ﷺ و دو میراث گران قدر آن حضرت - قرآن کریم و ۱۳ نمة اطهار ﷺ - نبود، جز نامی از اسلام باقی نمی ماند.^۱

مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پس از رسول خدا ﷺ

مهم ترین چالش های عصر ائمه ﷺ که^{۱۴} (نتیجه دوری از راه و رسم ترسیم شده از سوی پیامبر و جانشینان ایشان بود) عبارت بودند از:

۱۵ (۱- ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر اکرم ﷺ) ۱۵

پس از رحلت رسول خدا ﷺ، سفارش آن حضرت به نوشتن سخنانش^۲ نادیده گرفته شد و هرگونه نوشتن احادیث آن حضرت ممنوع^۳ شد. به همین جهت، کسانی که به این احادیث علاقه مند بودند، فقط می توانستند آنها را به حافظه^۴ بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند. این کار، نتایج نامطلوبی داشت؛ از جمله اینکه:

۱۶ (الف) احتمال خطا در نقل احادیث افزایش یافت و امکان کم و زیاد شدن عبارت ها یا فراموش شدن اصل حدیث فراهم شد.

(ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان براساس غرض های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند، یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند.

(ج) بسیاری از مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی بهره ماندند و به ناچار، سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دادند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند^{۱۶}.

با اینکه سال ها بعد، منع نوشتن حدیث پیامبر ﷺ برداشته شد و حدیث نویسی رواج یافت،^{۱۷} اما به دلیل عدم حضور اصحاب پیامبر ﷺ در میان مردم، به دلیل فوت یا شهادت، احادیث زیادی جعل یا تحریف شد، به طوری که احادیث صحیح از غلط به سادگی قابل تشخیص نبود^{۱۷}.

نکته مهم: البته این اوضاع نابسامان حدیث، تا حدود زیادی برای پیروان ائمه پیش نیامد؛ زیرا ائمه ﷺ احادیث پیامبر را حفظ کرده بودند و شیعیان، این احادیث را از طریق این بزرگواران که انسان های معصوم و به دور از خطا بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا ﷺ معتبر و مورد اطمینان بود، به دست آوردند.^{۱۸}

دانش تکمیلی

اگر می خواهید اطلاعات بیشتری درباره علت ممنوعیت نگارش احادیث پیامبر ﷺ و زمان پایان یافتن این ممنوعیت کسب کنید، به بخش «دانش تکمیلی» سایت گروه قرآن و معارف مراجعه کنید.

۱۶. نگهداری احادیث به کمک حافظه چه نتایج نامطلوبی داشت؟

۱۷. چرا سال ها پس از اینکه ممنوعیت حدیث برداشته شد باز هم احادیث زیادی جعل می شد؟

۱۸. چرا پس از ممنوعیت حدیث، برای پیروان ائمه (ع) اوضاع نابسامان حدیث پیش نیامد؟

۱۹. پس از برکناری امام معصوم چه کسانی به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی پرداختند؟ آن ها چگونه به تفسیر و تعلیم قرآن و معارف می پرداختند؟ این موضوع چه نتیجه ای داشت؟

۱۵ (۲- تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث) ۱۵

۱۹ (برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) مانند کعب الاحبار که ظاهراً مسلمان شده بودند) از ۱۹ موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و (آن ها) به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، مطابق با افکار خود و موافق با منافع قدرتمندان پرداختند. برخی از آنها در مساجد می نشستند و داستان های خرافی درباره پیامبران برای مردم نقل می کردند. این ^{نتیجه} مطالب به کتاب های تاریخی و تفسیری راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد) ۱۹

فیلم (۲): نمونه ای از یک تحریف

بیشتر بدانیم

نمونه ای از احادیث مجعول

کعب الاحبار از علمای یهودی تازه مسلمان بود که در زمان خلیفه سوم به مقام قضاوت رسید. او پس از آن به دربار معاویه و امویان راه یافت و توجیه گر ثروت اندوزی و غارتگری آنان شد.

به عنوان نمونه، روزی یکی از همین حاکمان که گنجینه های بزرگ طلا فراهم کرده بود، از او پرسید: «اگر کسی زکات واجب طلا و نقره خود را داده باشد، آیا واجب است کار دیگری هم انجام دهد؟» وی گفت: «حتی اگر تک تک آجرها [ی خانه اش] هم از طلا و نقره باشد، هیچ چیز دیگری بر او واجب نیست». ابوزر، صحابی بزرگ پیامبر ﷺ که در آن مجلس حاضر بود و می دید که چگونه فردی بیگانه با ارزش های اسلام، به نام اسلام از ثروت اندوزان دفاع می کند، از شدت خشم و بدون ترس از حاکم، فریاد برآورد:

«ای کافر! تو را با احکام مسلمانان چه کار؟ آیا سخن خداوند راست تر از سخن تو نیست که می فرماید: آنان که زر و سیم می اندوزند و آن را در راه خدا انفاق نمی کنند، به عذابی دردناک بشارتشان ده!»^۱

همین کعب الاحبار، به دستور معاویه احادیثی جعل کرد که نشان دهد سرزمین شام که محل حکومت معاویه بود، از سرزمین مکه و مدینه نزد خداوند برتر است؛ مثلاً نقل می کرد: «محبوب ترین سرزمین ها در پهنه زمین، نزد خداوند، شام است».^۲

همچنین نقل می کرد که «خداوند نه دهم خیر و برکت خود را در شام قرار داده و یک جزء باقی مانده را در تمام نقاط زمین تقسیم کرده است».^۳

۱- سوره توبه، آیه ۳۴.

۲- مستدرک الوسائل، میرزای نوری، ج ۷، ص ۳۶.

۳- تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر، ج ۱، ص ۱۱۰، چاپ دمشق.

۴- همان، ص ۱۴۷.

۲۱. عموم مردم در اعتقادات و عمل خود دنباله رو چه کسانی است؟

۲۲. پس از رسول خدا (ص)، حاکمان وقت چه کسانی را به عنوان الگو و راهنمای مردم معرفی کنند؟

۱۵ (۳- ارائه الگوهای نامناسب) ۱۵

۲۱ (عموم مردم در اعتقادات و عمل خود، دنباله‌روی شخصیت‌های برجسته جامعه هستند و آنها را

اسوه قرار می‌دهند) در زمانی که رسول خدا ﷺ اسوه مردم بود، انسان‌های آزاده، با ایمان و شجاعی

چون امام علی علیه السلام، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هرچه که جامعه از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

فاصله می‌گرفت، حاکمان وقت تلاش می‌کردند که شخصیت‌های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در انزوا قرار دهند و افرادی را که در اندیشه و عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور

بودند، به جایگاه برجسته برسانند و آنها را راهنمای مردم معرفی کنند. ۲۲

۱۵ (۴- تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت) ۱۵

۲۳ (پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، جاهلیت با شکلی جدید وارد زندگی اجتماعی

مسلمانان شد. شخصیت‌های باتقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم منزوی شدند و طالبان

قدرت و ثروت جایگاه و منزلت یافتند.

حاکمان بنی امیه و بنی عباس نیز، به تدریج مسیر حکومت را عوض کردند و برای خود و اطرافیانشان

کاخ‌های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران‌قیمت انباشته کردند. ۲۳

این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را به جامعه‌ای راحت‌طلب، تسلیم و

بی‌توجه به سیره و روش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم تبدیل کرد. این تغییر فرهنگ، سبب شد که ائمه اطهار علیهم السلام

با مشکلات زیادی روبه‌رو شوند و نتوانند مردمان آن دوره را با خود همراه کنند.

فعالیت کلاسی (۲)

به نظر شما آگاهی از اوضاع اجتماعی و فرهنگی عصر ائمه اطهار چه فوایدی برای زندگی امروز ما دارد؟

از آنجا که شرایط هر یک از ائمه با برخی از دوره‌های زندگی ما شباهت‌هایی دارد می‌توانیم از این شرایط و اتفاقات و نتایج آنها الگوبری

کنیم و با توجه به آن دوره ویژگی‌های پیروان جبهه‌ی حق و باطل را بشناسیم از همین رو شهید مطهری می‌گوید که شمر زمان امام

حسین (ع) مرده است و هر کس باید شمر زمان خود را بشناسد و علیه او جبهه بگیرد.

بیشتر بدانیم

معاویه، پس از فتح شام در زمان خلیفه دوم به فرمانروایی شام گماشته شد و مردم شام اسلام را از او

آموختند. او در مدت ۲۳ سال نبوت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ۲۱ سال آن را به مبارزه با اسلام و دشمنی با پیامبر

سپری کرد و در جنگ‌های متعدد علیه مسلمانان، به همراه پدرش ابوسفیان و مادرش هند جگرخوار، جزء

فرماندهان جنگ بود. بعد از رسیدن به قدرت در شام، اولین حاکمی در اسلام بود که برای خود کاخ ساخت

و بر تخت نشست و تاج بر سر نهاد. گویند هزینه کاخ او به اندازه ۱۸ مرکب بار طلا بوده است. ظرف‌های کاخ

معاویه از طلا و نقره بود، لباس‌های حریر می‌پوشید و بر اسبی که زین آن طلاکاری شده بود، می‌نشست.

خانواده‌اش نیز لباس‌های زربافت می‌پوشیدند. در یکی از سفرهایش به مدینه، ۱۵ مرکب با رواندازهای

۲۳. پس از رحلت رسول خدا (ص) جاهلیت در چه شکل جدیدی وارد شد؟

۲۴. کدام تغییر فرهنگ پس از رحلت رسول خدا (ص) موجب شد ائمه‌ی اطهار نتوانند مردم آن

دوره را با خود همراه کنند؟ پاسخ: راحت‌طلبی جامعه و بی‌توجه شدن به سیره و روش پیامبر (ص)

زمینه ی دوم، نیاز حاکمان جور و صاحبان قدرت به توجیه موقعیت خود و اقدامات مخالف اسلام آنها بود.

ارغوانی رنگ در پی اش روان بودند که بر هر یک کنیزی نشسته بود. وقتی اشراف و سران مدینه نزد وی آمدند، به هریک از آنها ۱۰ تا ۱۰۰ دست از جامه های مخصوص خود را بخشید. او همواره شراب می نوشید و شترهای ویژه ای برای حمل شراب داشت. یکی از سرگرمی های او دعوت از زنان آوازخوان و شنیدن آوازهای آنان بود. هنگامی که خبر شهادت امیرمؤمنان علی علیه السلام را شنید، بر تخت تکیه زده بود، با شنیدن این خبر به سرعت نشست و گفت: کنیز! آواز بخوان که امروز چشم روشن شد.^۱

اندیشه و تحقیق

- ۱- چه مسائلی زمینه را برای ورود جعل و تحریف به احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آماده کرد؟
- ۲- تفاوت های اساسی حکومت بنی امیه و بنی عباس با رهبری پیامبر صلی الله علیه و آله چه بود؟

پیشنهاد

با مطالعه یکی از کتاب های زیر عواملی که سبب حاکمیت کسانی چون معاویه و یزید بر مسلمانان شد را استخراج کنید و در کلاس گزارش دهید.
الف) حماسه حسینی، استاد شهید مرتضی مطهری
ب) تاریخ سیاسی ائمه علیهم السلام، جواد محدثی

پاسخ سوال ۲:

تفاوت اول، عادلانه بودن حکومت رسول خدا (ص) و تکیه ی بر ظلم و جور در حکومت های بنی امیه و بنی عباس بود.
تفاوت دوم، گسترش اندیشه های اصیل اسلامی توسط رسول خدا (ص) و میدان دادن به اندیشه های غیر اصیل و تحریف شده در آن حکومت ها بود.
تفاوت سوم، عمل دقیق به دستورات و احکام الهی توسط رسول خدا (ص) و زیر پا گذاشتن احکام الهی توسط آن حکومت ها بود.
تفاوت چهارم، مشی ساده ی حکومت داری رسول خدا (ص) و مشی اشرافی آن حکومت ها بود.

۱- احسن التفسیر فی معرفة الاقالیم، محمد بن احمد مقدسی، ص ۱۶۰؛ مروج الذهب، مسعودی، ج ۳، صص ۳۱-۱۵ و ج ۱۰، صص ۳۳۳ تا ۳۳۶؛ الغدير، علامه امینی، ج ۱۰، ص ۲۵۸.